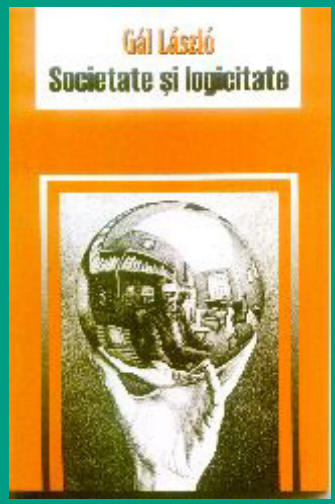

AUREL CODOBAN

Prof., Ph.D., Department of Systematic Philosophy, BBU, Cluj, Romania. Author of the books: Repere si prefigurari (1982), Structura semiologica a structuralismului (1984), Introducere in filosofie (1995), Sacru si ontofanie (1998), Teoria semnenlor si interpretarii (2001), Amurgul iubirii. De la iubirea pasiune la comunicarea corporala (2004).
E-mail: codoban@hiphi.ubbcluj.ro

subject-matters for dialogue that appear in the Christian context, but also of the dialogue with Judaism, Islam, Buddhism, Confucianism and Hinduism or of the dialogue with Marxism. The ideal goal of the author's approach is to translate the religious reflection in an *Ecumenical Esperanto* that gives us the means needed for a real inter-religious and inter-ideological dialogue, starting with the basic of dialogue generally accepted.

Leonard Swidler's book is one of the most important appearances in Romanian culture after 1989. I believe that this book cannot be left aside, being a must both for theologians dealing with inter-religious dialogue or ecumenism, and also for scholars in political sciences, communication, philosophers and sociologists.

In times when the religious element is reaffirmed as a force within the context of globalization, the scholars from all fields of scientific and cultural research find themselves in need of searching a dialogical paradigm that avoids the conflicts bearing a religious dimension.

Aurel Codoban

Gal Laszlo, Societate si Logicitate

Ed. Cartimpex, Cluj, 2004

Aceasta carte are o tema de mare actualitate, sau cel putin mie mi se pare foarte actuala din cauza cîtorva motive importante[1]. Ma marginesc aici si acum la aceasta carte desi cunosc si teza de doctorat din care a rezultat o excelenta carte care pune în conjunctie limba si logicitatea. În ambele carti m-a interesat foarte mult continutul de idei si în numele acelui continut, am îndraznit sa ma avînt în prezentarea acestei carti, ceea ce, trebuie sa recunosc, e o dificultate pentru mine pentru ca a trecut multa vreme de cînd mi-am încercat capacitatile logice, ca student, în contextul cursurilor si examenelor si m-am temut ca lectura va fi un test de logica într-adevar solicitant. Partea de logica formala, prezenta în aceasta carte, este însa strict limitata la ceea ce este necesar, nu este în exces si este foarte clar prezentata, asa cum trebuie sa fie într-o carte, pe care oricine din publicul larg o poate citi.

Sa va explic de ce cred ca este foarte importanta si tema si cartea: În contextul logicii se întîmpla acest lucru cred, este o miscare pulsatila, adica o miscare care

KEY WORDS:

applied logic, Gal Laszlo, communication, interpretation, society

oscileaza între formalizare excesiva si tendinta de a aborda ceea ce este de abordat logic concret, tendinta de aplicare. În cele ce urmeaza, am sa încerc sa explic sensul în care, autorul gîndeste, relatia dintre societate si logicitate si sensul în care gîndeste logica, ca disciplina aplicativa. Ma marginesc sa parcurg ideile acestei carti, idei care mi se par si importante si interesante din perspectiva aceasta a unei logici care doreste sa se aplice, a unei logici care merge într-o tendinta pulsatila contrara formalismului în care logica a excelat. Logica pe care noi o cunosteam, era logica care tindea tot mai mult sa se formalizeze. Logica pe care domnul profesor Gal ne-o propune, este o logica care vrea sa revina la viata, vrea sa devina cumva aplicativa. Acuma lucrurile sunt un pic mai complete si mai complexe. E un text din care as dori sa citez pe urmele lui Kurt Goedel, care gîndeste cît de paradoxala poate deveni formalizarea si care ne îngaduie sa spunem ca: "Nici un sistem nu va putea cuprinde în sine toate adevarurile". Directia aceasta aplicativa pe care, domnul profesor Gal o initiaza cu aceasta carte mi se pare foarte importanta, pentru ca merge împotriva formalismelor.

Dati-mi voie sa examinez cîteva dintre ideile prezente în carte. Mai întîi de toate titlul: *Societete si Logicitate*, trebuie sa ne imaginam din perspectiva paradoxului pe care l-am citat, societatea seamana cu un fel de biscuite si logicitatea seamana cu ceaiul si societate si logicitate nu înseamna de fapt ca toata societatea devine logica. Înseamna ca ea poate fi infuzata cu logicitatea, acesta este sensul aplicativitatii logicii, ca diferite domenii, diferite aspecte ale vietii noastre pot fi infuzate cu logicitate. Biscuitele ramîne biscuite, dar este patruns de ceaiul tare al logicii. Cartea mi se pare suplimentar interesanta pentru ca atunci cînd scrii o carte precum este teza de doctorat, atunci orientarea este omogena, efortul si intentia ta sunt oarecum unitare si coerente. E foarte greu sa-ti dai seama cum gîndeste un om daca îi citesti doar o singura carte, putem folosi si în acest sens formula ca: "ma tem de omul unei singure carti", e foarte greu de descoperit cum este. În schimb aceasta carte, care este un fel de culegere de texte, publicate, prezentate cu diferite ocazii de domnul profesor Gal, ne ofera ocazii diferite în care aceeasi atitudine logica se manifesta, contextele sunt diferite, deci aici exista o contextualizare si atunci cu atît este mai relevant felul în care el îsi prezinta ideile sau care este tendinta lui adevarata în directia aplicativitatii. Îmi place foarte mult sa descopar ca are un obiect predilect de analiza, acesta a fost unul dintre motivele interesului; am si dat ca bibliografie cartea domnului profesor din acest motiv, interesul lui pentru proverbe. Mi se pare pentru un logician, extrem de interesant si ilustrativ în ceea ce priveste logica aplicata, acest interes pentru proverbe si ele nu apar doar într-un loc sau altul. Chiar atunci cînd vrea sa foloseasca exemple didactice pentru a-si ilustra ideile, adesea domnul profesor recurge la astfel de proverbe care sunt instrumente de comunicare si interpretare. Exista înca o linie pe care as vrea sa o desprindem si pe care vreau sa o folosesc la "crosetat", aceasta linie rezulta dintr-un citat pe care tot asa l-am ales, el suna asa: "proverbele ofera solutii si poate, resemnare, si nu eficienta".

Un alt obiect predilect de analiza, pe lînga proverbe, sunt si modurile de gîndire. Îmi place aceasta formula a modurilor de gîndire si regasesc aici o preocupare comuna care priveste diversitatea moderna. Exista un pasaj foarte bun care spune ca, aceasta diversitate moderna, aceasta pluralizare a diversitatilor moderne, este cea care conduce la comunicare si în cele din urma la inventia sau invocatia alteritatii. Modurile de gîndire reprezinta din nou o maniera concreta în care logica se cere aplicata în aceasta infuzie între logica si societate pe care o descriam înainte.

Exista în aceasta carte si asta este ceea ce suplimentar o face interesanta, exista o anumita formula de întelepciune. Cu filozofia se întîmpla ceea ce s-a întîmplat si cu logica - a devenit metafizica, i-a placut sa se retraga într-un "turn de fildes", sa devina hiperabstracta în limbaj si foarte departe de ceea ce este realitatea temîndu-se de un fel de murdarie. Or, adevarul este ca si filozofia si logica prima ca forme efective ale întelepciunii erau legate de viata cetateanului grec din cetatea greaca. Aceasta carte este de asemenea legata de viata noastra, de viata noastra din acest oras chiar si în formula în care se petrece ea, cu toate detaliile ei concrete. Ca sa revin, sa fac un fel de miscare dubla, voi trece imediat la Goedel cu o alta formula care mi se pare foarte înteleapta si care deriva efectiv din acest paradox goedel-ian si care as pune-o alaturi de celelalte citate, înainte fata de proverbe, sa vedeti ce deductie scoate aplicînd paradoxul goedelian domnul profesor Gal Laszlo, el spune: "nici o societate nu poate realiza binele tuturor ", aceasta este o fraza efectiv filozofica scoasa dintr-un paradox logic si e unul dintre acele semne pe care le indicam ale întelepciunii. Asta este ceea ce îmi place sa regasesc în aceasta carte, este foarte interesant sa vezi la un logician, pîna unde merge cu aplicarea paradoxului goedelian, admitînd si aici interesul nostru pentru proverbe ar trebui sa fie similar, al meu din partea hermeneuticii sau semnificatiei, a dînsului din partea logicii, merge pîna acolo încît observa ca exista o pretentie de universalitate a acestor proverbe si ca aceasta pretentie de universalitate a proverbelor implica caracterul lor contradictoriu. Ceea ce este realitatea proverbelor, la fel ca si societatea care nu poate realiza binele tuturor, nici proverbele nu pot realiza un sistem logic strict coerent pe contradictoriu.

Am trecut cu mult interes, dar pot vorbi mai putin de schitele de istorie a logicii. Îmi era cunoscut Apacai Csere Ianos, m-a interesat foarte mult studiul despre Bohm Karoly, care îmi era mai putin cunoscut si va marturisesc ca ar trebui mai multa lume dintre noi sa-l citeasca, pentru o buna cunoastere reciproca. E o foarte subtila si buna prezentare si convine foarte mult unui dialog cultural autentic realizat aici în contextul transilvan. Mai este aici un set de idei în care ma simt foarte aproape de domnul profesor Gal Laszlo; este ideea pluralitatii logicii contemporane. Problema este daca exista mai multe logici sau exista o logica unitara care, desigur, atît pe orizontala cît si pe verticala cunoaste o dispersie. Înclin sa cred, asa cum într-un alt articol am vazut ca si domnul profesor Gal înclina sa creada ca exista mai degraba o pluralitate a logicilor contemporane.

Ajungem în sfîrsit la partea care mie mi se pare cea mai interesanta si anume la logica dialogului rational si la logica argumentarii juridice. Aceste parti sunt efectiv parti de logica aplicata si parti care leaga logica de ceea ce este teoretizarea dialogului si comunicarii în clipa de fata. Într-adevar, aceste texte dau masura stilului de gîndire: logica aplicata pe care domnul Gal Laszlo vrea s-o promoveze si mi se pare de nivelul efectiv al ultimelor realizari occidentale, este la punct si este admirabil ca se poate înscrie pe o astfel de traiectorie de realizari de vîrf în ceea ce priveste partea aplicata a logicii.

Ultimul dintre textele acestei carti mi se pare foarte interesant si daca am început cu aspectul acesta teoretic, problematic si de formalizare, as vrea închei cu acest text care se numeste "Gratuitate, alternare si viitor ", pentru ca pune în discutie una dintre ideile nascute în scoala filozofica clujeana, aceea legata de problema gratuitatii si felul în care o trateaza, e felul întelept în care revede, reia pur si simplu ideea aplicativitatii, atît a logicii cît si a filozofiei. Observatia la adresa filozofiei cu care sunt de acord este ca: în întregul ei filozofia nu se poate aplica, ea poate crea doar un mediu de dialog civic, politic si social si ca aplicabile sunt teoriile luate bucata de bucata, în acest sens vorbim de o aplicativitate chiar si în logica. Domnul profesor Gal Laszlo se întîlneste cu cele mai interesante si noi teorii care sustin ca ceea ce este cultura este implicat în schimburile de piata. Am putea vorbi într-un sens foarte larg despre economia bunurilor simbolice. Ceea ce sustine domnul profesor Gal este aceasta: ca trebuie sa gîndim produsele noastre culturale de aici înainte, fie ca suntem logicieni sau filozofi, în maniera în care piata ne propune sa le gîndim. Adica gratuitatea nu mai are circulatia pe care o propunea profesorul D.D. Rosca alta data si noi trebuie sa ne înscriem în aceasta forma a comunicarii care este structura pietei. În ceea ce îl priveste pe autor, as vrea sa-l felicit, sa subliniez la el ceea ce gasesc ca este adevaratul stil logic.

E o carte de mare transparenta, care are claritatea de cristal a logicii, dar fara sa aiba îndepartarea rece, cum au cristalele logice, de gheata. E o carte în care exista multa viata, într-adevar, si multa aplicabilitate, dar exista o structura logica impecabila foarte clara si asta este îndeosebi de apreciat; întreaga carte este nu numai o carte de logica, dar si o carte de filozofie care face de fapt ca ceea ce este stilul emfatic al metafizicii sa nu mai aiba circulatie.

Note:

1 Textul reprezinta prezentarea de la lansarea cartii la Polul Cultural Clujean.